

MEMÒRIA D'ACTIVITATS DE L'ANY 2020

Consell Directiu

Des del 12 de juny de 2019

Presidència: JORDINA BELMONTE SOLER
Vicepresidència: JULI PUJADE VILAR
Secretaria: PERE LUQUE PINO
Tresoreria: FERRAN CLIMENT COSTA
Vocalies: EULÀLIA COMAS LAMARCA
ESTHER GARCÉS PIERES
DIEGO MARTÍNEZ MARTÍNEZ
ALBERT MASÓ PLANAS
JOAN PINO VILALTA
DELFI SANUY CASTELLS
FERRAN SAYOL ALTARRIBA

Delegada de l'IEC: MERCÈ DURFORT COLL

Representants de les delegacions:

Delegació del Bages:
Delegació d'Osona:
Delegació de la Garrotxa:
Delegació de la Serralada Litoral Central:

Grups de Treball:

OXYGASTRA - GRUP D'ESTUDI DELS ODONATS DE CATALUNYA
SOCIETAT CATALANA DE FOTÒGRAFS DE LA NATURA
GRUP ORQUIDOLÒGIC DE CATALUNYA
FELIS, GRUP DE RECERCA EN CARÍVORS DE CATALUNYA
ANTAXIUS, GRUP D'ESTUDI DELS ORTÒPTERS DE CATALUNYA
ESPAIS NATURALS PROTEGITS

Societats adherides:

CENTRE D'ESTUDIS DE LA NATURA DEL BARCELONÈS NORD
GRUP MINERALÒGIC CATALÀ
SOCIETAT CATALANA DE LEPIDOPTEROLOGIA
SOCIETAT CATALANA DE MICOLOGIA
ASSOCIACIÓ CATALANA DE MALACOLOGIA
OBJECTIU NATURA, ASSOCIACIÓ DE FOTÒGRAFS DE NATURA DE CATALUNYA
ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE CIÈNCIES NATURALS DE BARCELONA
MUSEU DE CIÈNCIES NATURALS DE BARCELONA
SOCIETAT CATALANA D'HERPETOLOGIA
CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA
ASSOCIACIÓ MONTPHOTO
CONSORCI DELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS DEL DELTA DEL LLOBREGAT
EL CAU DEL CARGOL
XARXA PER A LA CONSERVACIÓ DE LA NATURA
INSTITUT CATALÀ D'ESPELEOLOGIA I CIÈNCIES DEL KARST
ATENEU DE NATURA

A partir del 23 de setembre de 2020

JORDINA BELMONTE SOLER
JULI PUJADE VILAR
PERE LUQUE PINO
MARC VILELLA ANTONELL
EULÀLIA COMAS LAMARCA
ESTHER GARCÉS PIERES
DIEGO MARTÍNEZ MARTÍNEZ
ALBERT MASÓ PLANAS
JOAN PINO VILALTA
DELFI SANUY CASTELLS
FERRAN SAYOL ALTARRIBA
MERCÈ DURFORT COLL

FLORENCI VALLÈS SALA
MARC VILELLA ANTONELL
XAVIER OLIVER MARTÍNEZ-FORNÉS
JORDI CORBERA BENEDICTO

PRINCIPALS ACTIVITATS DUTES A TERME L'ANY 2020

Assemblea general

23 de setembre de 2020. Assemblea general ordinària, amb renovació de càrrecs del Consell Directiu.

En el transcurs de l'acte tingué lloc un homenatge a Josep Maria Mata Perelló pel qual se'l nomenà Soci d'Honor de la Institució. Glosà la seva figura Oriol Oms Llobet.

Se celebrà en format telemàtic i presencial, a la Sala Prat de la Riba de l'IEC.

Cursos naturalistes

11 i 12 de juliol de 2020. «Els briòfits. Caracterització de les comunitats per a programes de seguiment d'hàbitats», a càrrec de Miquel Jover, Departament de Ciències Ambientals, UdG.

25 de juliol de 2020. «Zoocecidis i estructures similars produïdes per artròpodes», a càrrec de Juli Pujade, UB i ICHN.

26 i 27 de setembre de 2020. «Mamífers carnívors de Catalunya», a càrrec de Diego Martínez i d'Àngel Such, Forestal Catalana.

17 d'octubre de 2020. «Els recursos dels materials crítics a Catalunya. Mineria del segle XXI?», a càrrec de Joan Carles Melgarejo i col·laboradors, UB.

Sortides tècniques a projectes de camp

11 i 12 de juliol de 2020. «Estudi dels mamífers semiaquàtics dels rius del nord del Solsonès», a càrrec de David Guixé i Noel Caparrós, Grup de Natura del Solsonès i Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya.

18 de juliol de 2020. «Seguiment de flora vascular amenaçada del Ripollès», a càrrec de Xavier Oliver, Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural.

3 d'octubre de 2020. «Estudi d'una successió vulcanosedimentària del Permià inferior», a càrrec de Joan Martí, Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera, CSIC.

10 d'octubre de 2020. «Seguiment de la ictiofauna i de macroinvertebrats al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac», a càrrec de Dolors Vinyoles i Pau Fortuño, UB

Col·laboracions i participació

- Catalan initiative for the Earth Biogenome Project (CBP). La ICHN col·labora en aquest projecte impulsat per la Societat Catalana de Biologia que té com a objectiu la producció d'un catàleg detallat del genoma de les espècies eucariotes dels Països Catalans. Es participa en els diferents comitès i grups de treball, liderant el grup de treball sobre Mostreig i emmagatzemament.

- Bioblitz a Montllober (el Segrià). Es va col·laborar amb Espais Naturals de Ponent en l'organització del bioblitz que va tenir lloc els dies 25 i 26 de setembre de 2020 a l'espai d'interès natural de Montllober.

- Congrés Socioambiental de Catalunya. S'ha participat en els debats inicials d'aquest congrés, especialment en l'àmbit de la conservació de la biodiversitat.

Premi Torras-Foulon

15 de gener de 2020, convocatòria de la primera edició del Premi Torras-Foulon per a una investigació naturalista sobre els sistemes naturals dels Països Catalans.

2 d'abril de 2020: premi atorgat al treball: «Interaccions planta-pol·linitzador en les comunitats d'abel·lots *Bombus* spp. en un gradient altitudinal al Pirineu oriental», de Jordi Artola Casacuberta.

3 de novembre de 2020. Convocatòria per a l'edició 2021.

Projectes de recerca i treballs

- Catàleg de la biodiversitat de Catalunya. En el seu segon any, aquest projecte s'ha centrat en grups tan nombrosos com cormòfits, fongs basidiomicots, macrolepidòpters, mol·luscs marins, aràcnids, peixos marins i crustacis. En conjunt, a final del 2020 el catàleg incloïa 18.340 tàxons. Tots els catàlegs es poden consultar al web <https://blogs.iec.cat/ichn/catalog-de-la-biodiversitat-de-catalunya/>

- Preparació de l'informe Propostes per afavorir l'estudi i el coneixement de la biodiversitat des de l'administració ambiental, per encàrrec del Departament de Territori i Sostenibilitat.

Representació i participació

La ICHN:

- Participa en les juntes rectores de diversos espais naturals protegits: Alt Pirineu; Aigüestortes i Estany de Sant Maurici; Aiguamolls de l'Empordà; Cadí-Moixeró; Zona Volcànica de la Garrotxa; Collserola; Capçaleres del Ter i el Freser; Alta Garrotxa.

- Participa en diversos consells i comissions: Consell de Protecció de la Natura; Comissió de Política Territorial i Urbanisme de Catalunya; Consell Assessor de l'Observatori del Paisatge de Catalunya; Comissió per a la Sostenibilitat de les Terres de l'Ebre; Comissió Tècnica de Boscos Singulars; Consell de Caça; Consell de Pesca.

- Assumeix la coordinació dels representants de l'IEC i de les seves societats filials en espais naturals protegits i comissions relacionades amb la conservació de la natura i el medi ambient.

- És membre de la Xarxa de Conservació de la Natura.

- Ha signat el Compromís Ciutadà per a la Sostenibilitat-Agenda 21 de Barcelona.

- Col·labora amb les institucions signatàries de la Declaració a favor del patrimoni natural de Catalunya en el seguiment

ment del seu compliment i en la realització d'altres activitats conjuntes.

- La ICHN participa en el projecte Red4C: Ciencia Ciudadana y Cambio Climático.
- Participació en l'organització de la XI Olimpíada de Biologia de Catalunya.

Pàgines web

- Actualització permanent dels continguts del web de la Institució i de les seves delegacions i grups de treball.
- Actualització i seguiment del web de la Societat Catalana de Lepidopterologia.

Jornades i seminaris

24 de novembre de 2020. XVI Jornada conjunta CREAM - SCB - ICHN «Biodiversitat més enllà del 2020», celebrada en format telemàtic.

Recerca participativa

Els diversos grups de recerca participativa de la ICHN i de les seves delegacions i grups de treball, són els següents:

- Els ortòpters de la Garrotxa
- La flora vascular de la Garrotxa i el Ripollès
- El líquens de la Garrotxa
- Els briòfits de la Garrotxa
- Els fongs de la Garrotxa
- Flora amenaçada de la Garrotxa i el Ripollès
- Les orquídiades d'Osona
- Les papallones d'Osona
- Les orquídiades de la Noguera

Publicacions

- *Notícies de la Institució: Circular de la Institució Catalana d'Història Natural*, números: 147 (gener-febrer de 2020); 148 (març-abril de 2020); 149 (maig-juny de 2020); 150 (juliol-agost de 2020); 151 (setembre-octubre de 2020); 152 (novembre-desembre de 2020).
- *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, núm. 84 (any 2020).
- *Monografies de la Institució Catalana d'Història Natural*, número 1. Aquest és el primer volum, el que obra la sèrie *Monografies*, amb el títol «Catálogo comentado de los Ptinidae (Coleoptera) de la Península Ibérica, Islas Baleares e Islas Canarias» i és obra del soci de la ICHN, Amador Viñolas.

Delegació del Bages

Sortides naturalistes

Guiades per Jordi Badia i Florenci Vallès, biòlegs, i Oriol Oms, geòleg, es van realitzar les sortides naturalistes següents:

18 de gener del 2020. «De l'Ametlla de Mar a l'Ampolla (el Baix Ebre)».

15 de febrer de 2020. «El Bruc i Castellolí, als peus de Montserrat (l'Anoia)».

5 de juliol de 2020. «Caminada matinal circular per l'Anella Verda de Manresa».

16 d'octubre de 2020. Conferència introductòria del curs sobre el briòfits del Bages, amb el títol «Els briòfits: molles, hepàtiques i antocerotes», a càrrec de Miquel Jover, biòleg especialitzat en botànica i membre de l'Associació Flora Catalana. Tigué lloc a l'auditori de l'EPSEM-UPC.

17 d'octubre de 2020. Sortida matinal de «Reconeixement de briòfits a la font de les Tàpies (Calders)».

7 de novembre de 2020. Taller de briòfits, amb sortida per la recollida d'exemplars a la font de l'Arrel (Manresa) i sessió d'estudi al laboratori de mineralogia de l'EPSEM-UPC.

Delegació d'Osona - Grup de Naturalistes d'Osona

Sortides naturalistes guiades

Conjuntament amb el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis del Museu del Ter, es van organitzar les sortides següents:

7 de març de 2020. Sortida matinal «Anellament científic d'ocells».

20 de juny de 2020. «Flora i vegetació», a càrrec d'Albert Palou i Carme Casas, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN). Organitzada conjuntament amb l'Associació Flora Catalana.

27 de juny de 2020. «Les papallones», a càrrec d'Albert Palou i Martí Franch, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN).

11 de juliol de 2020. «Les libèl·lules», a càrrec de Josep García Moreno, Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN).

25 de setembre de 2020. «Nit dels ratpenats i de les papallones nocturnes», a càrrec de Jordi Camprodon, Albert Xaus i Arcadi Cervelló.

26 de setembre de 2020. «Grills i saltamartins. Descobreix els ortòpters d'Osona», a càrrec de Ramon Pou, GNO-ICHN.

3 d'octubre de 2020. Sortida matinal «Dia Mundial dels Ocells».

17 d'octubre de 2020. Sortida «Descobrim el que trepitgem», a càrrec de Jordi Vilà i Ingrid Soriguera.

Projectes

Gat fer. El principals objectius d'aquest projecte són conèixer millor la distribució geogràfica d'aquesta espècie i estimar la densitat de la població i estudiar el grau d'introgressió genètica causada per la hibridació. Projecte inicialment previst a Osona, s'ha estès a altres zones properes i

ha estat a la base de la creació d'un grup de treball sobre carnívors de Catalunya.

Atles d'orquídies d'Osona. Projecte de recerca participativa nascut l'any 2013, amb l'objectiu recollir dades per a conèixer la distribució i la fenologia de les orquídies silvestres d'Osona. Aquest projecte se suma a projectes similars en marxa en altres comarques: la Garrotxa, el Ripollès i el Solsonès. El resultat final del projecte serà la publicació de l'atles de les orquídies silvestres de la comarca d'Osona.

Fons. Seguint l'exemple de la Delegació de la Serralada Litoral Central, es du a terme a la comarca d'Osona l'estudi de l'estat de les fonts naturals mitjançant l'anàlisi fisicoquímica de les seves aigües i la identificació de les comunitats de briòfits que s'hi estableixen.

Delegació de la Serralada Litoral Central

Projectes

Gat fer. L'any 2018 es va endegar el Projecte Gat Fer a la Serralada Litoral Central. L'objectiu del projecte era instal·lar càmeres de mostreig fotogràfic per intentar determinar si és present a diferents zones de les serralades del Montnegre i el Corredor.

Fons. L'objectiu del projecte és el de conèixer quin és l'estat en què es troben les fonts de Catalunya, mitjançant l'anàlisi fisicoquímica de les seves aigües i la identificació de les comunitats de briòfits que s'hi estableixen.

Seminari 2020 «... i els artròpodes dominaren la Terra»

3 d'octubre de 2020. Sortida «Les abelles i l'ecosistema», a càrrec de Sara Reverté, Carlos HernándezCastellano i Laura Roquer (CREAF).

6 d'octubre de 2020. Conferència «Biologia i diversitat d'insectes pol·linitzadors», a càrrec de Sara Reverté, Carlos Hernández-Castellano i Laura Roquer (CREAF).

8 d'octubre de 2020. Conferència «Les plagues d'insectes a l'agricultura», a càrrec de Marta Goula (UB).

13 d'octubre de 2020. Conferència «Intel·ligència col·lectiva en formigues», a càrrec de Frederic Bartumeus (ICREA a CEABCSIC, CREA).

15 d'octubre de 2020. Conferència «La vida sexual de les libèl·lules: lluitant per l'esperma i fugint del canibalisme», a càrrec de Pere Luque (Museu de les Terres de l'Ebre) i Adolfo Cordero (Universidad de Vigo).

17 d'octubre de 2020. Sortida «La vida invisible dels nostres rius», a càrrec d'Aida Viza (UB).

Publicacions

Revista *L'Atzavara*, número 30 «Els elements endreçats: la taula periòdica i els seus misteris», coeditat amb la Direcció de Cultura de l'Ajuntament de Mataró. Recull les ponències del seminari homònim celebrat el 2019.

Delegació de la Garrotxa

Sortides de camp

13 de juny de 2020. «Libèl·lules a la Moixina».

27 de juny de 2020. «Fongs de l'Orri».

30 de juny de 2020. «Flora i vegetació de les zones humides I».

6 i 7 de juliol de 2020. «Briòfits de l'Alta Muntanya del Ripollès».

9 de juliol de 2020. «Flora i vegetació de les zones humides II».

16 de juliol de 2020. «Flora i vegetació de les zones humides III».

17 de juliol de 2020. «Libèl·lules de la Moixina».

25 de juliol de 2020. «Les libèl·lules de Sant Feliu de Pallers I».

26 de juliol de 2020. «Flora de Setcases I».

7 d'agost de 2020. «Flora de Setcases II».

15 d'agost de 2020. «Flora de Setcases III».

22 d'agost de 2020. «Les libèl·lules de Sant Feliu de Pallers II».

23 d'agost de 2020. «Flora de Setcases IV».

Projectes

Catàleg de fongs de la Garrotxa. El 17 d'octubre de 2020, es va fer la sortida matinal d'observació de fongs a Sant Salvador de Bianya.

Setcases, Poble Botànic del Pirineu. Els participants integren el Grup de Flora de Setcases que en un procés d'aprenentatge i de treball de dos anys (2020-2021) elaborarà la Guia de flora de Setcases. S'emmarca en el projecte FloraLab, amb una diversitat d'actuacions de recerca, conservació i divulgació de la flora patrimonial amenaçada dels Pirineus orientals i que lidera la Federació de Reserves Naturals Catalanes.

Participació en la Xarxa Transfronterera FloraCat.

Programa INTERREG V-A Espanya-França-Andorra. El projecte és liderat per la Federació de Reserves Naturals Catalanes i, a més de la Delegació de la Garrotxa, hi participen les institucions següents: Parc Natural Regional dels Pirineus Catalans, Associació de Naturalistes de l'Arieja, Universitat de Perpinyà, Departament de Territori i Sostenibilitat i Institut d'Estudis Andorrans.

Publicacions

Annals de la Delegació de la Garrotxa, núm. 8 (Seminari sobre el patrimoni natural de la Garrotxa, 2016).

Lithodora, novetats botàniques de la Garrotxa, 2015.

Itineraris botànics per la Moixina. Emmarcada en el projecte de Recuperació de la roureda humida de la Moixina, amb el suport de la Diputació de Girona.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Exposicions

15 d'octubre de 2020. Sessió naugural de l'exposició «Les flors del Montseny. Les plantes més notables», a càrrec de Joaquim Reberté, Josep Maria Panareda i Pere Barnola.

15 d'octubre fins al 3 de novembre de 2020, al claustre de l'IEC, l'exposició «Flors del Montseny», de Joaquim Reberté, Josep Maria Panareda i Pere Barnola.

Sessions audiovisuals

9 de febrer de 2020. LXX sessió de la SCFN, preparada

conjuntament amb l'entitat Montphoto. Taller de macrofotografia de camp, impartit a Brunyola (la Selva) per Martin Gallego.

6 de març de 2020. Conferència «Insectes i plantes es necessiten, perquè?», a càrrec de Juli Pujade.

3 de novembre de 2020. Sessió audiovisual «El paisatge vegetal del baix Montseny i la plana del Vallès», a càrrec de Joan Pino.

Grup de treball Grup Orquidològic de Catalunya

Conferències i sortides divulgatives

25 de gener de 2020. Assemblea dels membres del grup de treball on es va acordar un calendari de sortides de l'any 2020

Web Ornito.cat. Generació de materials de suport a la identificació d'orquídies per al portal Ornitho. S'han generat una sèrie de fitxes d'ajuda a la identificació d'espècies conflictives.

Web del Grup Orquidològic. Actualització i manteniment del web, publicació de ressenyes, fotografies, catàleg, activitats, etc.

Projectes de recerca

Les activitats dutes a terme en el marc del projecte de recerca «Ciència ciutadana i estudi de les orquídies a Catalunya» s'han centrat en el treball de camp a la Noguera a càrrec de voluntaris, donant prioritat a algunes de les zones de la comarca menys prospectades.

Grup de treball Felis, Grup de recerca en carnívors de Catalunya

Constituint com grup de treball de la ICHN el mes de maig de 2019, té per objectiu promoure el coneixement sobre els mamífers carnívors de Catalunya i millorar-ne l'estat de conservació. Felis també, vol donar suport a projectes d'estudi proposats pels membres i promoure la transferència d'informació sobre les espècies entre els membres del grup i difondre-la a la societat.

25 i 26 de gener de 2020. «I Jornades de seguiment del gat fer», al centre de visitants del Parc Natural dels Ports a la Terra Alta (Prat de Comte).

S'ha dissenyat el projecte educatiu «El gat fer, el felí dels nostres boscos», que es dividirà en dos grans blocs relacionats entre si: una exposició itinerant i un programa didàctic. L'exposició itinerant està plantejada per visitar algunes zones de la Catalunya central i oriental on es coneix la presència de gat fer. En concret, es preveu muntar-la a dotze municipis mitjans amb la intenció que la població local conegui detalls sobre la identificació i la biologia del gat fer. D'altra banda, la unitat didàctica està pensada per l'alumnat de cicle superior de primària dels centres educatius presents al municipi on s'instal·li l'exposició i consistirà en una activitat de camp per descobrir l'hàbitat on viu el gat fer i aprendre a reconèixer rastres per arribar a extreure conclusions sobre quins mamífers viuen a la zona.

Grup de treball Antaxius, grup d'estudi dels ortòpters de Catalunya

Constituint com grup de treball de la ICHN el mes d'octubre de 2019 l'objectiu principal del grup és la recerca i estudi dels ortòpters de Catalunya, la millora en el coneixement de les diferents espècies i poblacions del nostre territori, ja sigui per anar augmentant les cites, sobretot al portal d'Ornitho.cat, on es poden veure mapes de la majoria d'espècies, o per un renovat Atlas dels Ortòpters de Catalunya. Es volen potenciar les sortides divulgatives per donar a conèixer aquests insectes al públic general i fer estudis i seguiments puntuals o anuals a parcs naturals o altres espais protegits per avaluar l'estatus de les espècies d'interès.

Activitats:

11 de juliol de 2020. Sortida de recerca d'ortòpters al Cap de Creus.

26 de setembre de 2020. Jornada de recerca d'ortòpters, arreu del territori català «El Dia dels grills i dels saltamartins», consistí en una jornada de recerca amb diferents sortides obertes al públic, a diferents comarques de Catalunya, guiades per experts del grup Antaxius-ICHN.

Sortides realitzades:

- Garrotxa: Rafael Carbonell, amb ICHN-Garrotxa.
- Osona: Ramon Pou, amb GNO. Dia dels grills i dels saltamartins
- Bages: Sergi Fernández.
- Plana de Lleida: Joan Estrada i César Piñol, amb Egrell.
- Baix Llobregat: Diego Fernández.
- La Segarra: Daniel Espejo.
- Alt Empordà: Joan Ventura, juntament amb l'IAEDEN.

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

C. del Carme, 47, 08001 Barcelona; tel.: 933 248 582; fax: 932 701 180

Adreça electrònica: ichn@iec.cat; adreça d'Internet: <http://ichn.iec.cat>